

УДК 336.717.3: 330.142.22 *Здобувач Г.М. Колісник¹ – ЛНУ ім. Івана Франка*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Розглянуто соціально-економічну ефективність підтримки МП, механізми підтримки контексті світового досвіду, визначено критерії ефективної підтримки МП, а також ступінь реалізації цілей підтримки.

Ключові слова: соціально-економічна ефективність, державна підтримка, фінансова підтримка, мале підприємництво, ефективність підтримки.

Competitor G.N. Kolisnyk – NUL by name Ivan Franko

Social-economics effectiveness of the small-scale enterprise support in Ukraine and World

In this article the social-economics effectiveness of the small-scale enterprise support in and mechanism of the support in context of the world experience is analyzed. The criteria of the effective support of the small enterprises is determined the same as realization level of the purposes support.

Key words: social-economics effectiveness, state support, sponsorship, small-scale enterprise, support effectiveness.

Соціальна ефективність малого підприємництва (МП) посідає вагоме місце у забезпеченні соціальної орієнтації ринкової економіки та досягненні балансу між ринковою ефективністю та вирішенням соціальних проблем. Високий соціальний зміст малого підприємництва проявляється тоді, коли підприємства цієї сфери створюють відповідні обсяги продукції, які впливають на головні соціально-економічні показники країни. **Соціально-економічна ефективність** – це показник, який характеризує відношення отриманого соціально-економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, що зумовили отримання цього результату. В цьому зв'язку розглянемо особливості та закономірності соціально-економічної підтримки МП в Україні та світі.

В Україні ще не створено соціально-економічні умови для розвитку та збільшення кількості МП, маловивченою є проблема ефективності підтримки МП. Ці питання значною мірою зумовлені відсутністю ґрунтовних наукових підходів до вивчення сутності соціально-економічної підтримки підприємництва та ефективності в цілому. Ефективність оцінюється з точки зору реалізації цілей, а також засобів їх досягнення. Дана проблема привертає чимраз більшу увагу українських вчених. Так, у монографії З.С. Варналія "Мале підприємництво: основи теорії і практики" (2001 р.) в окремому розділі досліджуються необхідність, суть державної підтримки МП, етапи формування державної політики підтримки МП, правове забезпечення розвитку МП, державна фінансова підтримка МП. С.Ф. Покропивний та В.М. Колот у навчальному посібнику "Підприємництво: стратегія, організація, ефективність:" окремий розділ присвятили оцінці ефективності підприємницької діяльності. С.І. Юрій, О.Р. Квасовський у статті "Фіскальна і стимулююча ефективність спрощених режимів оподаткування для приватних підприємців" (Фінанси

¹ Наук. керівник: проф. С.К. Реверчук, д-р екон. наук – ЛНУ ім. Івана Франка

України, 2002 р., №8) проводить аналіз фіскального та стимулюючого потенціалу радикально спрощених технологій оподаткування, пропонує створення універсальної, досконалішої моделі оподаткування для всіх суб'єктів МП незалежно від організаційно-правової форми й форми власності. І.С. Кузнєцова у статті "Фінансова підтримка малого підприємництва"(Фінанси України 2001 р., №6) відзначає ситуацію здебільшого задекларованої державної фінансової підтримки МП та слабке її практичне втілення в практику і передусім соціально-економічну ефективність національного виробництва. Отже, у вітчизняній економічній літературі є низка робіт, в яких висвітлюються проблеми підтримки МП. Однак, в Україні ще не має публікацій, які б присвячувались питанню ефективності підтримки МП.

У даній статті розглянемо соціально-економічну ефективність підтримки МП, висвітливо важливість та механізми підтримки у контексті світового досвіду, визначимо критерії ефективної підтримки МП, а також ступінь реалізації цілей підтримки, проаналізуємо методику оцінки ефективності підприємств та систему показників перспективної соціально-економічної ефективності МП.

На нашу думку, **критерії ефективності підтримки МП** повинні визначати ступінь взаємодії тих цілей, які стоять перед підприємствами цієї сфери. Ця ефективність визначається, як різниця між показниками результатів діяльності малих підприємств при підтримці та без неї. Щоб правильно вирішити дане питання, потрібно розрізняти ефективні підприємства на загальнодержавному та регіональному рівнях. Для дослідження ефективності підтримки МП потрібна методика оцінки ефективності підприємств у цілому. Перспективна ефективність, що реалізується в умовах ризиків (виробничих, маркетингових, кредитних, фінансових, валютних), тому повинен використовуватися реальний підхід, за яким на основі співставлення прогнозів і реальних результатів можна виділити в ефективності підприємств частку, яка залежить від державної підтримки МП.

Ефективність підтримки МП виражається передусім у позитивному результаті який співставляється із витратами на його заощадження. Однак мета досягнення ефективності підтримки МП, може бути забезпечена різними видами державної підтримки. У процесі господарювання важливим є заощадливе використання наданих державою ресурсів, кількість яких є обмеженою. Важливим є не тільки досягнення поставлених цілей, але й те, скільки витрачено коштів на розвиток МП, та очікуваний результат надходжень до бюджету, створення робочих місць, зростання обсягів виробництва. Ефективною підтримкою МП є не така підтримка, результатом якої є досягнення цілі без врахування витрачених ресурсів, а така, яка забезпечує реалізацію поставлених цілей з мінімальними витратами ресурсів, або така, яка при заданих ресурсах веде до максимального ефекту (результату). При ефективній підтримці МП мають забезпечуватися певні пропорції (співвідношення) між одержаним результатом та витратами (наданої фінансової, кредитної підтримки). Ефективність підтримки МП, пов'язана з результатами діяльності.

Опис ефективного використання коштів наданих державою вимагає порівняння ефективного результату із витратами.

Важливість підтримки МП підтверджена **світовим досвідом** та практикою виживання МП, особливо в кризових ситуаціях. Державна підтримка створює умови, за яких МП зміцнюють свої позиції в економіці, починають самостійно розвиватися, а також впливати на соціально-економічні показники.

Проблема соціально-економічної ефективності підтримки малого підприємництва має носити комплексний характер та включати в себе **наступні аспекти**: аналіз негативних тенденцій в динаміці показників, оцінка внеску державної підтримки в отриманні соціально-економічного ефекту, визначення економії на трансакційних витратах, виявлення та оцінка негативних явищ, які виникають через невисокий рівень підтримки, розроблення нових та вдосконалення чинних законодавчо-нормативних документів з питань визначення чітких підходів до власності та форм її захисту, створення сприятливішого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового режимів, упорядкування механізму державного регулювання та контролю підприємницької діяльності. Формування відповідної законодавчої бази розвитку малого підприємництва передбачає встановлення правових гарантій для забезпечення свободи і захисту приватної власності, розробку дійових законодавчо-нормативних актів спрямованих на стимулювання малого підприємництва, усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток приватної ініціативи.

Формування державної політики підтримки малого підприємництва в Україні починається з 1991 р., коли Верховною Радою України прийнято Закон України "Про підприємництво" та утворено Державний комітет України зі сприяння малим підприємствам і підприємництву. Подальшим кроком було схвалення у 1993 р. Кабінетом Міністрів України Програми державної підтримки підприємництва в Україні. Наступним кроком було проголошення у Посланні Президента України до Верховної Ради України в 1994 р. першочергових завдань державної політики, спрямованої на розвиток підприємництва.

Другий етап розвитку державної політики підтримки малого підприємництва розпочався у 1996 р., коли Кабінет Міністрів України схвалив концепцію державної політики розвитку малого підприємництва. В квітні 2000 р. Верховна Рада України прийняла Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва", в грудні 2000 р. було прийнято Закон України "Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні".

Важлива роль у фінансовій підтримці малого підприємництва України належить:

- Українському фонду підтримки підприємництва;
- Українському державному фонду підтримки селянських (фермерських) господарств;
- Державному інноваційному фонду України (скасованому у 2000 р.).

Український фонд підтримки підприємництва за 1998-2000 роки для підтримки і розвитку малого бізнесу суб'єктами підприємництва надав фінансову допомогу в розмірі 44,5 млн. грн. і профінансував діяльність регіональ-

них фондів на 10,4 млн. грн. Передбачається, що на етапі впровадження проєктів кожний мільйон цієї підтримки дасть можливість додатково створити 25 робочих місць, виробити продукції на 0,9 млн. грн., перерахувати до бюджетів різних рівнів і державних фондів 0,5 млн. грн. Аналіз показників діяльності вищезазначених підприємств засвідчив, що за цей період ними в цілому перераховано до бюджетів різних рівнів і державних фондів кошти в розмірі 24,1 млн. грн., створено 1198 додаткових робочих місць, що знизило соціальну напругу, збільшено обсяги надходження коштів до бюджетів різних рівнів та державних фондів на 173 %. Ефективність фінансової підтримки, яку отримали 75 суб'єктів підприємництва протягом 1999-2000 років, характеризується тим, що за період впровадження бізнес-планів темпи зростання обсягів виробництва у них збільшились у 4,4 рази, реалізації продукції в 1,7 рази і становили, відповідно, 67,5 млн. грн. і 17,7 млн. грн. [4]. Однак допомога цих фондів бізнесу дуже мізерна, тому вона не може задовольнити потреб підприємницького сектора. Неспроможні цього зробити й міжнародні фонди.

Важливими показниками ефективного використання фінансової допомоги стали рівень впровадження цими підприємцями інновацій, нових видів техніки, технологій, будівництво та реконструкція діючих підприємств, працевлаштування військовослужбовців, молоді, інвалідів тощо. У 2001 р. діяльність комітету й фонду спрямована на трансформацію правових, економічних та організаційних умов розвитку МП, на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів внаслідок переходу від прямого кредитування підприємницьких проєктів до організації переважно програмного, соціально спрямованішого використання механізмів фінансової допомоги, що має мультиплікативний ефект, а також застосування операцій лізингу, франчайзингу.

Основними принципами державної політики підтримки малого підприємництва є створення сприятливих умов для його розвитку, зокрема: забезпечення системності та комплексності механізмів державного регулювання розвитку малого підприємництва, цілеспрямованості та підтримки суб'єктів підприємництва шляхом вибору пріоритетів та концентрації ресурсів для їх реалізації, рівноправного доступу суб'єктів малого підприємництва усіх форм власності до фінансових, матеріальних, природних, інформаційних ресурсів.

На етапі становлення МП пошук **ефективним механізмом** їх підтримки є спрощення системи оподаткування: 1) фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, і у трудових відносинах, з якими перебуває не більше 10 осіб та обсяг виторгу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень; 2) юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми власності, в яких за рік середньо-облікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виторгу яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн. гривень.

Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб встановлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації залежно від виду їх діяльності і не може становити менше 20 гривень і більше 200 гривень. Суб'єкт підприємницької діяльності – юридична особа, яка

перейшла на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з наступних ставок єдиного податку: 6 % або 10 %[2].

Постає питання: в якій мірі держпідтримка є допомогою для малого підприємництва? Незважаючи на низку прийнятих органами державної влади і управління нормативних документів розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється в несприятливому макро- та мікро-середовищі. Аналіз діяльності суб'єктів малого підприємництва свідчить про те, що значна кількість новостворених підприємств не можуть розпочати свою діяльність через відсутність достатнього статутного капіталу, матеріалів, власних площ, обладнання тощо.

Вирішенню проблем ефективної підтримки підприємництва сприяє розширення мережі інфраструктури підтримки підприємництва, яка налічує понад 200 інвестиційних компаній і фондів, 50 бізнес-інкубаторів, близько 70 інноваційних компаній і фондів, 90 фондів підтримки підприємництва, 530 кредитних спілок, 80 лізингових компаній, 2 тис. аудиторських фірм і приватних аудиторів, 330 страхових організацій, 150 бізнес-центрів, однієї тисячі регіональних громадських об'єднань, 3 тисяч навчальних закладів, 4 технопарки, 760 інформаційно-консультативних установ[1].

Зміцнення фінансової бази регіонального рівня державної підтримки підприємництва може здійснюватися за рахунок таких основних джерел: цільових коштів з бюджетів відповідного рівня, фінансової діяльності регіональних фондів підтримки малого підприємництва, Українського фонду підтримки підприємництва у фінансуванні регіональних програм та інвестиційних проектів, іноземної допомоги, яка може здійснюватися в різних формах.

В організаційному аспекті важливим є розвиток мережі регіональних фінансових інститутів підтримки МП. Крім регіональних фондів, доцільно створити іпотечні банки, тендерні центри, депозитні компанії, інвестиційні компанії, бізнес-центри, агро-бізнес-центри. Фінансова підтримка в різних її формах (кредит, дотації, пільгове оподаткування) має надаватися на основі вибіркової структурної і фінансової політики. Результати державної підтримки в цьому напрямку багатозначні і для їх оцінки можна використовувати систему показників:

- збільшення робочих місць на МП, по галузях оголошених пріоритетними в програмах розвитку малого підприємництва;
- кількість робочих місць для різних верств населення;
- співвідношення темпів приросту робочих місць на МП і темпів зниження безробіття.

Наступна група показників, яка висвітлює ефективність підтримки, пов'язана з різними видами ризику, що виникають при недостатньому рівні підтримки:

- рівень тіньової зайнятості;
- обмеження доступу підприємців до можливостей навчання, консультаційних послуг.

Для оцінки ефективності МП та ефективності його державної підтримки можна використовувати показники виробничої та господарської діяльності (в динаміці). До них належать: виробництво продукції, товарів та

послуг (на душу населення), балансовий прибуток на 1 грн. витрат; платежі в бюджет на 1 грн. витрату, відносна економія від використання основних ресурсів, рентабельність, оборотність на 1 грн. виробленої та реалізованої продукції. Особливо виділяється такий показник, як віддача від витрат держави на підтримку малого підприємництва – бюджетна ефективність. Це співвідношення обсягу платежів в бюджетну систему та обсягу засобів державної підтримки. Розрахунок показників частки МП у ВВП, прибутку, бюджетних надходженнях дає можливість оцінити місце малого підприємництва в розвитку економіки країни.

До показників ефективності використання ресурсів належать: капіталомісткість, матеріаломісткість, питомі капіталовкладення.

Капіталомісткість – це показник, який виражає відношення капітальних вкладень до приросту вартісного обсягу продукції (валового чи національного доходу). **Матеріаломісткість** – показник витрат матеріалів на виготовлення одиниці продукції. **Питомі капіталовкладення** – обсяг капітальних вкладень, що припадає на одиницю введення в дію виробничих потужностей або на одиницю розміру (місткості) об'єкта, а також на одиницю приросту виробництва продукції, робіт і послуг.

Серед показників підвищення ефективності використання людських ресурсів (в динаміці) основним є продуктивність праці. Крім зазначених вище показників, можна застосовувати ще декілька показників економічної ефективності підприємництва, а саме: **приріст коефіцієнта ефективності** (рентабельності), що дорівнює співвідношенню суми балансового прибутку (або обсягу виробленої продукції та наданих послуг) до загальних витрат з умовним виділенням частки підтримки.

Розрахунок цих показників дає можливість визначити зміни у застосуванні використаних ресурсів порівняно з накопиченнями. Динаміка розглянутих показників дає можливість більш визначено формувати напрямки підтримки, тобто проводити цілеспрямовані зміни в її структурі.

Світовою практикою у справі фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва в постсоціалістичних державах, в тому числі, у Україні, є залучення іноземних кредитів, грантів, субсидій і стипендій. До головних реальних джерел залучення Україною іноземних коштів для розвитку підприємництва належать кредити міжнародних фінансових організацій. Відсутність в країні необхідного досвіду самостійної фінансово-кредитної політики, досвіду налагодження міжнародної співпраці в умовах переходу до ринку і обмеженості фінансових ресурсів зумовили незадовільне проведення державою інноваційно-інвестиційної політики. Отже, не всі підприємства України можуть отримати фінансову та консультативну підтримку. Важливо те, що з кожним роком можливості і масштаби допомоги збільшуються. Ефективність міжнародної фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва в Україні з кожним роком підвищується.

У світовій практиці вважається нормою державна підтримка малого бізнесу в інтересах нації. При цьому завдання держави не зводиться до того, щоб на пільгових умовах надавати малим фірмам фінансові, технічні та інші

ресурси і підтримувати приватну ініціативу будь-якою ціною. Держава покликана в першу чергу створити такий правовий і економічний клімат, який дав змогу би малому підприємництву зростати та набирати силу.

Розквіт малого бізнесу у **США** забезпечує значною мірою належна підтримка з боку держави. Конгресом США, ще у 1953 році, на правах федерального відомства було створено Адміністрацію у справах мало бізнесу. Її компетенція – інформаційно-консультативна та кредитно-фінансова підтримка дрібного приватного бізнесу, що включає забезпечення підприємців-початківців довідковою літературою, брошурами, відповідями на практичні запитання, пов'язані з діловою діяльністю, інформування про досвід найбільш успішних фірм, про нормативно – правові умови виробництва, збуту, зовнішньо – економічної діяльності, а також умови одержання пільгових позик під господарські проекти. У 2000 р. 25 млн. малих і середніх підприємств, отримали пільги, спеціальні кредити та держзамовлення, безкоштовні послуги по маркетингу, підготовці кадрів тощо. Держава підтримує франчайзинг, лізингові і венчурні фонди для малого бізнесу [5].

В **Японії** для підприємств із капіталом не більш як 100 млн. єн. застосовуються занижені ставки: з річним доходом 8 млн. єн. ставка становить 28 %, понад цю суму – 37 %. Кооперативні організації оподатковуються у розмірі 27 %. Малі підприємства користуються податковими пільгами у вигляді зниження ставок із місцевих податків. Якщо річний оборот підприємства не більший, ніж 3,5 млн. єн, діє ставка 6 %; від 3,5 млн. до 7 млн. – 9 %; понад 7 млн. – 12 %. У Японії для індивідуальних виробників встановлений мінімум річного доходу, який не оподатковується, – 100 тис. єн. Передбачені також пільги згідно з нормами утворення резервного фонду на покриття збитків, пов'язаних із безнадійними боргами. Підприємствам із капіталом не більше як 100 млн. єн. дозволяється збільшити на 16 % вище від нормативного ліміту суму резерву, який не оподатковується [5].

У **Китаї** зареєстровано 10 млн. малих і середніх підприємств. Вони створюють 60 % валової продукції. Китайським правлінням застосовується низка заходів для посиленої фінансової підтримки МП, з метою розвитку системи технічної новизни було створено в 1999 р. Фонд технологічних інновацій в галузі науки і техніки. За два роки надано підтримку 1961 проекту, витрати якої сягали 1,48 млрд. юаней [3].

У **Данії** за безробітним, який побажав відкрити власну справу, протягом 3,5 р. зберігаються половина плати по безробіттю. Подібну систему прийнято і у Великобританії, де безробітні, які розпочали організацію власного бізнесу, отримують щотижневу субсидію в розмірі 40 ф. ст., яка виплачується як доповнення до плати по безробіттю. У Данії широко використовуються не пільгові податкові ставки, вилучення різних сум із загальної суми оподатковуваного доходу. Малі підприємства вилучають із оподатковуваного доходу всі боргові платежі (процент погашення основного боргу), амортизаційні відрахування на машини, устаткування і споруди. У разі, якщо підприємство зазнає збитків, воно звільняється від сплати податків наступного року [5].

У **Німеччині** існують занижені ставки податку на додану вартість і прибуткового податку. Починаючи з 1990 р., якщо оборот підприємства в базовому році не перевищував 25 тис. марок, а в поточному – 100 тис. марок, воно повністю звільняється від податку на додану вартість. Законом про податки на кооперації передбачено, що малі підприємства мають право на неоподатковуваний мінімум у розмірі 5 тис. марок, який вираховується з об'єкта оподаткування доходу. Якщо річний дохід підприємства перевищує 10 тис. євро, неоподатковуваний мінімум скорочується на половину суми перевищення [5].

У **Великобританії** склалась ціла мережа організацій, які надають консультативні послуги, науково-технічну інформацію і рекомендації, що стосується заснування і ведення малого підприємництва. У Великобританії для підприємств малого бізнесу знижено ставки прибуткового податку. При стандартній ставці 35 % ставка для малих підприємств становить 27 %. Разом із зниженням ставки податку на прибуток малих підприємств зменшено податок на інвестиції у нові сфери малого бізнесу, особливо пов'язані з високим ступенем ризику. Крім того, приватна ініціатива стимулюється наданням податкових знижок, спрощенням фінансової процедури злиття і поділу фірм, зниженням всіх ставок індивідуального податку, підвищенням порогу зарплати, яка підлягає оподаткуванню за найвищою ставкою. У Великобританії прийнято програму "Дії для міст", яка покликана сприяти відродженню старих промислових центрів і оздоровленню соціального клімату у виробничих кварталах. У кризових точках створюються зони вільного підприємництва, де функціонують державно-комерційні фонди регіонального розвитку, які надають пільгові кредити і ділові послуги [6].

В **Ірландії**, з 1992 р. діє програма, яка покликана підвищити конкурентоспроможність малих фірм, професійної підготовки персоналу на малих промислових підприємствах [6].

За останні роки в ЄС було частково чи повністю скасовано бар'єри, які стояли на шляху міжнародної торгівлі, що безумовно сприяє розширенню експорту. Прикладом державної підтримки в даній галузі може бути британська програма "Експортна ініціатива", яка орієнтована на підвищення зацікавленості потенційних експортерів з числа малих фірм у міжнародній торгівлі і збільшення її обсягів.

Деякі країни (**Великобританія, Нідерланди** та ін.) в основному зосереджуються на забезпеченні гарантій позик для малих підприємств. Наприклад, у 1988-1989 рр. за програмою "Гарантована позика" малим британським фірмам було надано позик на загальну суму 46 млн. ф. ст., а у 1990 р. вже на 66 млн. ф. ст., причому кількість позичальників збільшилась майже на половину [5].

Однак більшість країн створюють особливі резерви для підтримки малих фірм з допомогою субсидій, пільг на інвестиції, пільгових позичок, дотацій. Особливо стимулюються в країнах ЄС вкладення засобів в основний капітал малих підприємств. Новостворені малі фірми у Франції на три роки звільняються від сплати податків. Для стимулювання впровадження малими

підприємствами енергоощадних технологій податкові ставки на їх інвестиції зменшено на 40-50 %. Передбачається також можливість відстрочки сплати низки податків при тимчасових фінансових труднощах.

Отже, в індустріально розвинутих країнах мале підприємництво посідає чільне місце в економіці, а також отримує належну підтримку з боку державних і недержавних інституцій, забезпечує його розквіт, що по-своєму сприяє розвитку економік цих країн у цілому. В Україні, соціальну значимість малого підприємництва проявляють такі показники: наявність робочих місць, зниження рівня безробіття, зростання прибутків, збільшення надходжень у бюджет за рахунок підприємництва, що дає змогу вирішувати комплекс соціально-економічних проблем. Тому, формування ефективної державної політики фінансової підтримки малого підприємництва в Україні є складним процесом, який потребує посиленої уваги й участі органів державної влади та об'єднань підприємців. Державне сприяння у розв'язанні проблеми фінансування малих підприємств має стати засобом стимулювання підприємницької діяльності та утвердження засад ринкового господарювання в Україні.

Таким чином, перспективним напрямом дослідження ефективності підтримки МП є оцінка внеску державної підтримки в отриманні результату, а також вдосконалення та розроблення законодавчо-нормативних актів. Зберігається нерозвиненість ринкових інститутів та ринкової інфраструктури, обмеженість внутрішнього попиту. Кошти виділені з бюджетів різного рівня на розвиток МП чиновники часто спрямовують на підтримку "своїх" підприємств. Негативним фактором у розвитку підприємництва, що має бути під пильною увагою науковців, є недосконалість судової системи, слаба захищеність від корупції та криміналу як підприємця, так і споживача. Окрім того, істотним фактором, який понижує ефективність МП є податкова система, яка заганняє підприємства в тінь. При аналізі причин, які стримують розвиток МП, інтереси суб'єктів малого підприємництва можуть не збігатися з загальними рішеннями проблем, пов'язаних з реконструкцією економіки, забезпеченням зайнятості та поповненням бюджетів. Надзвичайно важливим є вивчення державної підтримки та формування пріоритетів розвитку малого підприємництва з позиції вирішення проблем зайнятості, створення нових та поновлення існуючих робочих місць. Потенціал позитивного впливу малого підприємництва на соціально-економічні процеси, не може використовуватися в повному обсязі до того часу, поки не будуть виявлені та ліквідовані негативні фактори, а також обґрунтовані шляхи та механізми поступального розвитку МП, як важливого сектора національної економіки.

Література

1. Шпак О. Держава підтримує підприємців// Консультант. – 2002, № 28. – С. 1-2.
2. Указ Президента "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва"// Урядовий Кур'єр. – 1988, № 128. – С. 5.
3. Фань Чуньюн. Государственная поддержка малых и средних предприятий в Китае// Вопросы экономики. – 2002, № 7. – С. 140-146.
4. Наумова Л.Ю. Розвиток малого і середнього підприємництва як фактор фінансової стабілізації в державі// Фінанси України. – 2001, № 11. – С. 24-29.

5. Бердинець М.Д. Податки в системі фінансової підтримки розвитку малого підприємства// Фінанси України. – 1998, № 9. – С. 122-130.

6. Колісник Г.М. Світовий досвід підтримки і розвитку малого та середнього бізнесу// Наук. вісник кафедри банківського і страхового бізнесу Львівського НУ ім. Івана Франка: Фінансовий бізнес плюс. За ред. докт. екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – Львів. 2002. – 179 с.

УДК 349.6

*Асист. О.О. Курдина¹, магістр економіки довкілля
і природних ресурсів – УкрДЛТУ*

РОЛЬ ЕКО-АУДИТУ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Запропоновано заходи щодо покращення еколого-економічного рівня виробництва. На теоретичному рівні висвітлено наукові підходи щодо запровадження системи еко-аудиту.

Ключові слова: еколого-економічний рівень виробництва, система екологічного менеджменту, еко-аудит, еко-сертифікація.

Assist. O.O. Kurdyna – USUFWT

Role of eco-auditing in ecological management system of enterprise

The measures on ecological- economic level of production improvement have been proposed in the paper. The environmental auditing system is presented at theoretical level.

Keywords: ecological-economic level of production, ecological management system, eco-auditing, eco-certification.

Людина, в результаті свого розвитку, методом спроб та помилок дійшла до висновку, що незбалансоване з можливостями природи екологічне зростання призводить до руйнування дому, в якому вона живе. Однак екстенсивний розвиток суспільства за рахунок безоглядної експлуатації природи та її ресурсів набрав такої руйнівної сили, що потрібна нова екологічна свідомість для невідкладної зміни антиприродного курсу розвитку людства [1].

Основними напрямками сучасної соціально-екологічної політики є екологізація суспільного виробництва та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення та природних екосистем. Здійснення екологізації виробництва, раціонального використання та збереження природних ресурсів потребує формування екологічно орієнтованого господарського механізму природокористування та економіки в цілому.

На сьогодні соціально-екологічні проблеми економічного розвитку України належать до числа найбільш гострих. Згідно з оцінками закордонних спеціалістів, втрати від неефективного природокористування складають 15-20 % національного доходу і є найбільшими в світі. Для зменшення цих втрат необхідно підвищити еколого-економічний рівень виробництва (ЕЕРВ). Е.В. Мішенін зазначає, що регулювання екологізації природокористування, ЕЕРВ відноситься до основних функцій управління поряд з плануванням, організацією, стимулюванням і контролем [2].

¹ Наук. керівник: доц. Л.І. Максимів, канд. екон. наук – УкрДЛТУ